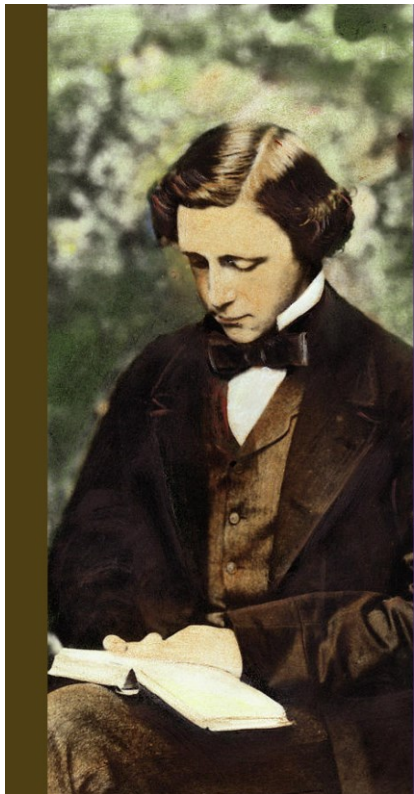


Bijlage bij het hoorcollege *Lewis Carroll*



LEWIS CARROLL

EEN HOORCOLLEGE OVER
ZIJN LEVEN EN OEUVERE

door Jean Paul Van Bendegem,
Johan Braeckman en Vitalski

Inhoudsopgave

[Over de sprekers](#)

[H1. Het wonderlijke leven van Lewis Carroll \(V\)](#)

[H2. Carroll als beginnende schrijver \(V\)](#)

[H3. Carroll als schrijver, fotograaf, brieven schrijver, puzzelmaker en meer \(V\)](#)

[H4. *Alice in Wonderland* \(JPvB\)](#)

[H5. *Achter de spiegel en wat Alice daar aantrof* \(JB\)](#)

[H6. Meer over *Achter de spiegel en wat Alice daar aantrof* \(JB\)](#)

[H7. *The Hunting of the Snark* \(V\)](#)

[H8. Logica, logica en logica \(JPvB\)](#)

[H9. Lewis Carroll: de beste kinderfotograaf in de 19e eeuw \(JB\)](#)

[H10. We moeten het over wiskunde hebben \(JPvB\)](#)

[H11. Lewis Carrolls raadsels en puzzels \(JB\)](#)

[H12. Onzin literatuur \(JPvB\)](#)

[H13. Meer onzin literatuur \(JPvB\)](#)

[H14. Lewis Carrolls plaats in de kinderliteratuur \(JB\)](#)

[Aanbevolen literatuur](#)

[Films en series](#)

[Colofon](#)

Jean Paul Van Bendegem



Jean Paul Van Bendegem is filosoof en wiskundige. Momenteel is hij emeritus hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel. Van 2005 tot en met 2009 was hij decaan van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte aan de VUB. Naast zijn lesopdracht was hij tevens directeur van het Centrum voor Logica en Wetenschapsfilosofie (<https://clps.research.vub.be/en/home>) waar een twintigtal onderzoekers aan verbonden zijn was hij de uitgever van het logica-tijdschrift "Logique et Analyse". Van zijn hand verschenen diverse werken, waaronder *Over wat ik nog wil schrijven*, *Hamlet en entropie*, *De vrolijke atheïst*, *Elke drie seconden* en *Geraas en geruis*. Bij Home Academy verscheen eerder van hem [De schoonheid van wiskunde](#) en [De filosofie van Wittgenstein](#).

Johan Braeckman



Johan Braeckman studeerde wijsbegeerte en menselijke ecologie aan de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel en de University of California. Hij is hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Gent en was Socrates hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam. Hij publiceerde meerdere boeken, onder meer *Darwins moordbekentenis* (2001), *De Rivier van Herakleitos. Een eigenzinnige visie op de wijsbegeerte* (met E. Vermeersch, 2008), *De Ongelovige Thomas heeft een Punt* (met M. Boudry, 2012), *Een zoektocht naar menselijkheid* (met D. Verhofstadt, 2021), *Fascinerend Leven. Markante figuren en ideeën uit de geschiedenis van de biologie* (met L. Van Speybroeck, 2022) en *Ezelsoren. Kanttekeningen bij moeilijke kwesties* (2022). Van Johan Braeckman zijn bij Home Academy verschenen *Darwin en de evolutietheorie*, *Kritisch denken*, *Recht maken wat krom is?*, *Valkuilen van ons denken* en drie delen van een serie hoorcolleges over een geschiedenis van de westerse wijsbegeerte. Meer info over Johan Braeckman:

<https://www.facebook.com/johanbraeckmanofficial/>

Vitalski



Vitalski werd onder de naam Vital Baeken in 1971 geboren in Turnhout. Hij studeerde klassieke talen aan de middelbare school, en daarna, aan de Antwerpse universiteit, Germaanse talen, specialisatie literatuurwetenschap. Als student won hij tweemaal de interfacultaire literaire poëziewedstrijd. Begin jaren negentig richtte hij het furore makend punk-cabaret-gezelschap "Circus Bulderdang" op. Later maakte hij vooral carrière als conferencier. In 2005 wint hij de Johnny Van Doornprijs voor "beste gesproken woord van het jaar". Hij publiceerde een tiental romans en dichtbundels, alsook een lijvige autobiografie getiteld *Ik slaap als een croissant*. Voor de radiozender Klara maakte Vitalski diverse literaire reeksen, over Shakespeare, Alice In Wonderland, over Simenon - maar vooral over Sherlock Holmes. In principe wordt Vitalski officieel de "Antwerpse Nachtburgemeester" geheten.

Van Vitalski, Johan Braeckman en Jean Paul Van Bendegem verschenen eerder bij Home Academy, de hoorcolleges [Arthur Conan Doyle](#), [Frankenstein](#) en [Edgar Allan Poe](#).

Synopsis van het hoorcollege *Lewis Carroll*

H1-H3. Het wonderlijke leven van Lewis Carroll (V)

Lewis Carroll, in waarheid genaamd Charles Lutwidge Dodgson, leidde zelf een even wonderlijk leven als de ongrijpbare personages van zijn toverachtige kinderboeken. Hij leefde in zekere zin erg geborgen. In 1832 geboren in het rurale Daresbury, als het derde oudste kind in een gezin van elf kinderen, die hij allen van meet af aan wel deftig wist te entertainen. Hij verliet zijn Anglicaans-religieuze ouderlijke huis om wiskunde te gaan studeren in Oxford - waar hij gelijk voor de rest van zijn leven is gebleven, binnen de veilige muren en tuinen van de universiteit. Celibatair, zuinig, soms onhebbelijk in omgang en obsessief in pietluttigheden. Maar tegelijk leefde hij juist een bijzonder bruisend bestaan, vanuit Oxford toch aldoor de trein naar het mondaine Londen nemend, dat midden 19e eeuw waanzinnig dynamisch is. Hij geraakte verslaafd aan de theaters daar, en was goed bevriend met zijn Londense oom, een excentrieke uitvinder. Ook kind aan huis was Carroll bij de experimentele, sensuele schilders van de Prerafaëlitische school, en ten prooi wist hij zich bovenal aan de meest ingewikkelde vorm van hoofse liefde voor jonge kinderen, met wie hij verstoppertje speelde en voor wie hij puzzels uitdacht. Helemáál opzienbarend werd zijn leven wanneer hij, op een legendarische zonnige namiddag, aan de oevers van de Thames opeens de inspiratie krijgt voor zijn onsterfelijke verhaal: *Alice's Adventures In Wonderland*.

H4. *Alice in Wonderland* (JPvB)

In dit deel wordt eerst beknopt de ontstaansgeschiedenis geschetst van *Alice in Wonderland* – voluit *Alice's Adventures in Wonderland*. De boottocht, het manuscript met de illustraties van Carroll zelf en later de beroemde tekeningen van John Tenniel, de zoektocht naar de titel, het annuleren van de eerste druk ... het wordt allemaal kort vermeld. Vervolgens wordt een moedige poging ondernomen een synopsis van het boek te presenteren. Geen eenvoudige opdracht om alle personages toch even aan bod te laten komen: het Witte Konijn, de Gekke Hoedenmaker, de Maartse Haas, de Zevenslaper, de Hertogin, de Koning en Koningin, de Cheshire Kat, de Nepschildpad, de Griffioen... Daarop aansluitend worden kort andere illustratoren vermeld, onder wie Salvador Dali én Beatrix Potter. Tot slot wordt dieper ingegaan op de logische en taalfilosofische grappen met inbegrip van het spelen met klanken en verborgen verwijzingen.

H5-H6. *Achter de spiegel en wat Alice daar aantrof* (JB)

Het enorme succes van *Alice in Wonderland* bracht Carroll er toe om een vervolg te schrijven, met als titel: *Through the Looking Glass, and What Alice Found There*. In het Nederlands: *Achter de spiegel en wat Alice daar aantrof*. Het verscheen op 27 december 1871, al staat er 1872 op de titelpagina van de eerste editie. We maken opnieuw kennis met Alice, die in het begin van het verhaal met twee kittens speelt, een zwart en een wit. Ze verwijzen naar de zwarte en witte velden van het schaakbord en naar de rode en witte schaakstukken die her en der in de tekst opduiken. In *Alice in Wonderland* verwijzen de hoofdrolspelers naar speelkaarten, in *Achter de spiegel* naar schaakstukken. Alice bevindt zich in een kamer met een spiegel. Op wonderbaarlijke wijze komt ze in Spiegelland terecht, de wereld die zichtbaar is in de spiegel. Net zoals in *Alice in Wonderland* blijken de regels waaraan de realiteit zich houdt, daar niet te gelden. Zo moet Alice achteruit lopen om de Rode Koningin te naderen. De Witte Koningin leeft achteruit in de tijd, en een Cake in het Spiegelhuis wordt eerst uitgedeeld en pas daarna in stukken gesneden. De personages in Spiegelland gedragen zich min of meer volgens de regels van het schaakspel. Een bijzonder intermezzo in het verhaal is Alices lectuur van het nonsensgedicht *Jabberwocky*, in het Nederlands: *Koeterwaals*. Ze geeft aan dat het gedicht erg moeilijk te begrijpen is, maar haar hoofd toch met ideeën vult, al weet ze niet welke. Vervolgens beleeft ze het ene avontuur na het andere, waarbij de structuur van het verhaal die van een schaakspel volgt. Ze heeft een gesprek met bloemen, ontmoet de Rode Koningin, komt in een bos terecht waarin de dingen geen naam hebben, ontmoet de tweeling Tweedledum en Tweedledee (die

elkaars spiegelbeeld zijn), aanhoort het gedicht *De walrus en de timmerman*, leert de Rode Koning en de Witte Koningin kennen en verbaast zich over hun gedrag en gedachten. Her en der heeft ze filosofische discussies met sommige personages, zoals over tijd, waarheid en de betekenis van woorden. Ze ontmoet ook Humpty Dumpty, een eivormige figuur afkomstig uit een 18^e-eeuws kinderrijmpje, die haar de betekenis van het gedicht *Jabberwocky* uitlegt. Hierna bereikt Alice de laatste rij van het schaakbord, waarop ze tot koningin wordt gekroond. Na een bevreemdende conversatie met de Witte en de Rode Koningin, wordt Alice wakker, waarna ze zich afvraagt of zijzelf het hele verhaal gedroomd heeft, dan wel of de Rode Koning alles heeft gedroomd, aangezien ze in elkaars droom voorkwamen.

H7. *The Hunting of the Snark* (V)

Carrolls lange gedicht *De Jacht Op De Snark*, uit 1876, is een van de krankzinnigste gedichten ooit geschreven. Een Belman, een Bankier, een Bakker, een Bever en zo nog zes vreemde snaken, trekken er met de boot op uit om een Snark te pakken te krijgen. Dit is een gevaarlijke onderneming, want de kans is groot dat deze snark een boojum is! Na het succes van *Alice In Wonderland* trok ook dit merkwaardige epos veel aandacht bij het publiek - maar nog steeds is niemand erin geslaagd de ware betekenis ervan te doorgronden.

H8. Logica, logica en logica (JPvB)

Het belang van de logica in het werk van de schrijver Lewis Carroll maar ook van de academicus Charles Dodgson mag niet onderschat worden. Daarom is het noodzakelijk even stil te staan bij de stand van het onderzoek in de logica tijdens zijn leven en wat zijn bijdrage is geweest. In zijn negentiende eeuw ligt de focus op de vraag of correct redeneren algoritmisch kan bepaald worden: kunnen we via een vasxt procedé uitmaken of iemand de juiste conclusies trekt of niet? Aansluitend daarbij kwam de praktische vraag: hoe kunnen we dit voorstellen, bij voorkeur op een grafische manier? Naast deze belangrijke kwestie was Dodgson ook gefascineerd door problemen op de grens van de filosofie en de logica. Drie voorbeelden worden kort in dit deel van het hoorcollege gepresenteerd. De lezer weze gewaarschuwd: geen voorkennis is vereist maar bij momenten zal men zich toch in Wonderland denken, meewandelend met Alice.

H9. Lewis Carroll: de beste kinderfotograaf in de 19^e eeuw (JB)

Het is een onvermijdelijk onderwerp in een hoorcollege over Lewis Carroll: de foto's die hij maakte van prepuberale, in het bijzonder naakte meisjes. Dat spreekt in onze tijd, die, anders dan in het Victoriaanse tijdperk, bijzonder gevoelig is voor alles wat op grensoverschrijdend gedrag naar kinderen toe wijst, of wat hen seksualiseert, sterk tot de verbeelding. De fotograaf was Charles Dodgson, en niet zozeer Lewis Carroll, al zijn de twee soms moeilijk uit elkaar te houden. Dodgson fotografeerde ook de zogeheten "echte Alice" (Alice Liddell). Zag hij tijdens het maken van de foto's Alice door de ogen van Carroll of van Dodgson? En welke Alice zag hij precies? In de verhalen over Alice lijkt het enige rationele personage Alice zelf te zijn, een kind. Maar de foto's die Dodgson van kinderen maakte, tonen hen als pure en onschuldige wezens, zoals men ze in de Victoriaanse tijd zag: kinderen hebben met de wereld waarin ze later zullen terechtkomen, nog niks te maken. De samenleving nam geen aanstoot aan naakte kinderen. De foto's van Dodgson interpreteren alsof ze voortkwamen uit verdrongen pedofiele verlangens, is daarom volgens Karoline Leach, auteur van *In the Shadow of the Dreamchild*, grondig fout. Bovendien maakte Dodgson ook foto's van volwassenen, waaronder meerdere beroemdheden, en van landschappen. Hij zag zichzelf, wat zijn fotografie betreft, als kunstenaar. Toch begreep hij ook dat zijn foto's van naakte kinderen tot op zekere hoogte tegen de conventie ingingen, en soms ging hij te ver in een verzoek aan moeders om hun kinderen te fotograferen en werd hij afgewezen. Het leidde tot roddels en tot het einde van zijn carrière als fotograaf, mede omdat hij zich meer wou focussen op zijn schrijfprojecten. Ook over de discussie omtrent de vier vermiste delen in zijn dagboek, en de verwijdering van bepaalde pagina's uit de andere delen, kunnen we stellen dat niks daarvan wijst op moreel problematisch gedrag van

Dodgson naar kinderen toe. Hetzelfde geldt voor de breuk die ontstond tussen hem en mevrouw Liddell, de moeder van Alice.

H10. We moeten het over wiskunde hebben (JPvB)

Charles Dodgson was een begenadigd wiskundige, daarover bestaat weinig twijfel maar of hij een grote impact heeft gehad is een andere kwestie. Velen kennen hem als een briljante “puzzelaar” maar, bij nader toezien, valt veel meer te ontdekken, zij het niet altijd waar je het zou verwachten. In de eerste plaats wordt zijn bijdrage tot de wiskundige pedagogiek bekeken, waar hij een groot pleitbezorger was voor de “traditionele” aanpak van Euclides. Daardoor verwijt men Dodgson vaak gekozen te hebben voor traditie tegenover vernieuwing. De zaak is echter subtieler dan dat als men er even op inzoomt. In de tweede plaats wordt hij ook beschouwd als een van de medegrondleggers van de wiskundige studie van stemprocedures (waaruit de speltheorie zal groeien, een cruciale tak in de mathematische economie). Op het einde van dit deel volgt, als beloning voor de volhardende luisteraar, een raadsel dat bewijst dat een stilstaand uurwerk interessanter is dan één dat een minuut vooruitloopt!

H11. Lewis Carrolls raadsels en puzzels (JB)

We kennen Lewis Carroll als de auteur van de Alice-verhalen, als de dichter van absurdistische poëzie, als wis- en meetkundige, als compulsief brieven-schrijver en als fotograaf van kleine meisjes. Maar er is meer. Hij hield ook van goochelen, van woordspelletjes en van wiskundige grappen, hij tekende labyrinten en bedacht bordspelletjes, en raadsels en puzzels die tot op de dag van vandaag populair zijn bij de liefhebbers van het genre. Ze inspireerden ook latere bedenkers van logische en wiskundige raadsels, waaronder de Amerikanen Martin Gardner en Raymond Smullyan. Lewis Carroll hield oprecht van wiskundige eigenaardigheden en van raadsels en puzzels. Hij had een obsessie voor het getal 42, niemand weet waarom. Het duikt op verschillende plaatsen in zijn verhalen en brieven op. Hij vond ook ingenieuze berekeningsmethodes uit, bijvoorbeeld om – uit het hoofd – uit te rekenen op welke dag een datum – om het even welke datum – viel of valt. Hij schreef drie boeken over wat men in het Engels “recreational mathematics” noemt, wiskunde ter ontspanning, en bedacht tal van ingenieuze vraagstukken die hij in verhalen en in brieven verwerkte.

H12. Onzin literatuur, deel 1 (JPvB)

Dat Lewis Carroll een ereplaats verdient in de galerij van de onzin literatuur (*nonsense literature* in het Engels) is voorbij het evidente. Maar door wie wordt hij omringd? Eerst en vooral moet zijn tijdgenoot Edward Lear vermeld en besproken worden. De luisteraar mag genieten van een integrale versie van het beroemde gedicht *The Owl and the Pussy-Cat*. Voor wat de 20^{ste} eeuw betreft, komen Theodor Seuss Geisel, Edward Gorey en Shel Silverstein aan bod, met een kort optreden van William Archibald Spooner, onvrijwillig bedenker van het spoonerisme. Vervolgens wordt ingegaan op de kwestie of onzin literatuur kan gedefinieerd worden. Een quasi hopeloze, misschien zelfs zelf een onzinnige poging maar het levert wel interessante beschouwingen op rond thema's zoals spiegeling of omkering, imprecisie of onzekerheid, oneindigheid, simultaneïteit en willekeur. Hoe dan ook blijven vele vragen onbeantwoord.

H13. Meer onzin literatuur (JPvB)

Na de theoretische beschouwingen uit het eerste deel over onzin literatuur, lijkt het aangewezen stil te staan bij diverse specifieke vormen van onzin literatuur. Besproken worden: absurde classificaties (met verwijzing naar Jorge Luis Borges), cryptozoölogie (denken we even terug aan de griffioen in *Alice in Wonderland*), het abecedarium en het rariteitenkabinet. Vervolgens komt de klankpoëzie aan bod met Ernst Jandl, Kurt Schwitters en Daniil Charms als voorbeelden. Van daaruit is het een kleine stap naar de Franse voorloper van het Dadaïsme, namelijk Alfred Jarry, bedenker van zowel de Patafysica als van de onsterfelijke *Ubu Roi*. Hedendaagse uitlopers hiervan zijn de *OuLiPo* (met als bekendste lid ongetwijfeld Georges Perec) en het *Collège de Pataphysique*. Als onzinnige afronding

leert de luisteraar wat “hihi shhhh duuu haha shhhh eh, hoola! hoho shhhh” en de stelling van Pythagoras met elkaar te maken hebben.

H14. Lewis Carrolls plaats in de kinderliteratuur (JB)

Het is niet eenvoudig om te omschrijven wat kinderliteratuur precies is, en zelfs niet wat een kind is. “Young adult” is tegenwoordig een literaire doelgroep, waarmee men doorgaans de leeftijdsgroep van 12 tot 18 aanduidt, maar sommige uitgeverijen en bibliotheken gaan tot 25 jaar om het over *Young adult* te hebben. Het lijkt aangewezen om een meer specifieke opdeling te maken: literatuur voor peuters en kleuters (om voor te lezen), voor kinderen van 6 en 7, 8 tot 10, voor jonge tieners, voor pubers en voor jongvolwassenen. Naast een opdeling in leeftijdscategorieën kijkt men ook naar de functies van literatuur voor kinderen en jongeren: educatief bijvoorbeeld, moraliserend of entertainend. Reeds in de Oudheid waren er verhalen die een jeugdig publiek aanspraken, zoals de fabels van de Griekse dichter Aesopus. Dat had er misschien mee te maken dat er dieren in optreden, net zoals dat het geval is in de verhalen van Lewis Carroll. Als startpunt in de moderne tijd haalt men vaak het boek *De wereld in beelden* aan van de Tsjechische hervormer en filosoof Comenius, uit 1658. Zijn doeleinden waren educatief. In de zeventiende eeuw verschenen ook boeken die aan kinderen het christelijk gedachtegoed moesten overbrengen, zoals een bewerking van John Bunyan’s *The Pilgrim’s Progress* (1678). Pas in de negentiende eeuw ontwikkelt de kinder- en jeugdliteratuur een zelfstandig karakter, dankzij (in het Angelsaksische taalgebied) auteurs zoals Washington Irving, Nathaniel Hawthorne, Charles Kingsley en Lewis Carroll. De verhalen over Alice verschenen in 1865 en 1871, twee jaartallen binnen de periode die bekend staat als het Gouden Tijdperk van de kinderliteratuur. De tweede helft van de negentiende eeuw leverde meerdere andere verhalen op die tot in onze tijd populair zijn, denk aan *Tom Sawyer* van Mark Twain, *Schateiland* van Robert Louis Stevenson, *Black Beauty* van Anna Sewell, *The Jungle Book* van Rudyard Kipling en *The Wonderful Wizard of Oz* van Lyman Frank Baum. Die boeken leiden dan weer tot een stroom aan kinderboeken in de twintigste eeuw, en dit tot op heden. Sommige daarvan zijn rechtstreeks beïnvloed door Lewis Carroll, denk bijvoorbeeld aan *Erik of het kleine insectenboek* (1941) van Godfried Bomans. Lewis Carroll, hoe bijzonder zijn Alice verhalen ook zijn, maakte deel uit van een reeks auteurs – zo bijvoorbeeld Catherine Sinclair en Edward Lear – die wat populariteit betreft toentertijd niet onderdeden voor hem. Het zou onjuist zijn om Carroll als het startpunt te zien van een nieuw soort kinderliteratuur, wat niet wegneemt dat de literaire kwaliteit van de Alice verhalen superieur is aan die van auteurs zoals Sinclair en Lear.

Aanbevolen literatuur

Bakewell, M.: *Lewis Carroll: A Biography* (Random House UK, 1997)

Carpenter, H.: *Secret Gardens. The Golden Age of Children's Literature* (Allen & Unwin, 1985)

Carroll, L.: *Met $4\frac{3}{4}$ kus. Brieven aan kinderen, maar niet alleen*. Vertaald door Nicolaas Matsier (De Bezige Bij, Amsterdam, 2011).

Carroll, L.: *The Annotated Hunting of the Snark. The Definitive Edition*. Door Martin Gardner. (Norton, 2006)

Carroll, L.: *De avonturen van Alice in Wonderland & Achter de Spiegel en wat Alice daar aantrof*. Met aantekeningen van Martin Gardner. Vertaald door Nicolaas Matsier (Athenaeum, Polak & Van Gennep. Amsterdam, 2009) Oorspronkelijke editie: *The Annotated Alice or Alice's Adventures in Wonderland & Through The Looking Glass* (The World Publishing Company, 1972)

Carroll, L.: *Diaries*. Redactie Edward Wakeling, 9 delen. (Luton, Lewis Carroll Society, 1993-2005)

Carroll, L.: *The Letters of Lewis Carroll*. Redactie M. Cohen & R. Lancelyn Green. Twee delen (Macmillan, 1979)

Cohen, M.: *Lewis Carroll: A Biography* (MacMillan, 1995))

Fisher, J. (ed.): *The Magic of Lewis Carroll* (Penguin Books, 1973)

Gardner, M.: *The Universe in a Handkerchief. Lewis Carroll's Mathematical Recreations, Games, Puzzles, and World Play* (Springer-Verlag, New York, 1996)

Hofstadter, D.: *Gödel, Escher, Bach – An Eternal Golden Braid* (New York: Basic Books, 1979. (Nederlandse vertaling: Gödel, Escher, Bach: een eeuwige gouden band. Amsterdam: Contact, 1985.)

Leach, Karoline: *In The Shadow of The Dreamchild. The Myths and Reality of Lewis Carroll* (Peter Owen, London & Chicago, 2009)

Lecerle, J.-J.: *Philosophy of Nonsense. The Intuitions of Victorian Nonsense Literature* (Londen: Routledge, 1994)

Lerer, S.: *Children's Literature. A Reader's History from Aesop to Harry Potter* (The University of Chicago Press, 2008)

Matsier, N.: *Alice in Verbazië* (Amsterdam: De Bezige Bij, 1996)

Nickel, D.: *Dreaming in Pictures. The Photography of Lewis Carroll* (San Francisco Museum of Modern Art, Yale University Press, 2002)

Peeters, C.: *Het wonderland van Lewis Carroll* (Uitgeverij De Harmonie, Amsterdam, 2013)

Smullyan, R.: *What Is the Name of This Book? The Riddle of Dracula and Other Logical puzzles* (New York: Touchstone Books, 1986)

Susina, J.: *The Place of Lewis Carroll in Children's Literature* (Routledge, 2011)

Tigges, W.: *An Anatomy Of Literary Nonsense* (Amsterdam: Rodopi, 1988)

Wilson, R.: *Lewis Carroll in Wonderland. His Fantastical Mathematical Logical Life* (W.W. Norton & Co., 2008)

Wilson, R. & Moktefi, A. (des.): *The Mathematical World of Charles L. Dodgson* (Lewis Carroll) (Oxford: Oxford University Press, 2019)

Films en series gebaseerd op het werk van Lewis Carroll

https://en.wikipedia.org/wiki/Films_and_television_programmes_based_on_Alice_in_Wonderland

Jabberwocky (1977, film van Terry Gilliam) https://www.imdb.com/title/tt0076221/?ref=fn_al_tt_1

The Hunting of the Snark (2023) <https://www.imdb.com/title/tt22171734/>

Colofon

Home Academy geeft hoorcolleges uit voor thuis en onderweg. Direct te downloaden of onbeperkt te beluisteren in de Home Academy Club. Interessante onderwerpen, van geschiedenis tot natuurwetenschappen, voorgedragen door boeiende sprekers. Zo kan je kennis opdoen in de auto, in de trein, op de fiets of thuis op de bank. Download de Home Academy app voor het beluisteren van onze hoorcolleges op een mobiel of tablet.

Kijk verder op www.home-academy.nl

Uitgave Home Academy Publishers
Middelblok 81
2831 BK Gouderak
Tel: 0182 – 370001
E-mail: info@home-academy.nl

Opname Frits de Bruijn (Wetteren, De Corridor, 14 mei & 4 juni 2023)
Stem Inleiding F.C. van Nispen tot Sevenaer
Muziek Intro Cok Verweij
Mastering Frits de Bruijn
Vormgeving Floor Plikaar

© Hoorcollege Copyright 2023 Home Academy Publishers B.V.
ISBN 978 90 8530 258 2
NUR 321, 77, 78

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, uitgeleend, verhuurd, uitgezonden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door (foto)kopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijk toestemming van de uitgever.